

Секція: Глобальна економіка та міжнародні економічні відносини

Козюк В.В.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічної теорії,
Тернопільський національний економічний університет,
м. Тернопіль, Україна

Шиманська О.П.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії
Тернопільський національний економічний університет,
м. Тернопіль, Україна

ГЛОБАЛЬНІ МІСТА ТА ЇХ ПОЗИЦІОНУВАННЯ В МЕГАЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРИ

Сучасна архітектура глобальної економіки в її просторовому вимірі дедалі більшою мірою формується завдяки виокремленню агломерацій у центри перетину потоків капіталів, благ, інформації. Ефекти агломерації закладають теоретичне розуміння того, що міста сьогодні, відіграючи провідну роль у просторовій алокації транскордонних операцій, перетворюються на провідних глобальних акторів.

Конкретні форми домінування ролі міст над роллю країни опосередковуються широким набором факторів. Наприклад, глобальний бізнес починає планувати свою стратегію та перспективи розвитку з міста, а не країни. У сфері глобальних фінансів аналітична інформація про тенденції та кон'юнктуру ринку активів подається здебільшого в розрізі міст. В різного роду аналітичних звітах про «стан багатства» (так звані Wealth Reports) порівняння розподілу доходів та активів також здійснюється із врахуванням особливостей сучасних міст. Глобальний ринок нерухомості сегментований з точки зору того, як приплив глобальних капіталів впливає на вартість нерухомості та оренди саме в міських агломераціях (наприклад, Case-Shiller Index автохтонно розраховується саме для міст, і вже потім почав обраховуватись для країн).

Разом з тим феномен «гламурних міст» засвідчує, що нематеріальні фактори впливу на алокацію глобальних капіталів та вектор руху виробничих факторів (особливо знань та інформації) стають дедалі більш важливими детермінантами позиціонування та атракційності у глобальному соціо-економічному просторі. Враховуючи швидке зростання і розвиток багатьох міст, особливо з ринками, що виникають, зокрема в Китаї та Індії, конкуренція між ними щодо ведення бізнесу, залучення інвестицій, таланту та інтелекту постійно загострюється [1, с. 52]. У зв'язку з цим актуалізуються дослідження у сфері взаємозалежності між рівнем глобалізованості країни та глобальною вагою (потужністю) її міст. З огляду на виокремлення міст в якості провідних глобальних акторів рівень глобалізованості країн та глобальна значимість міст можуть не співпадати, що потребує емпіричного підтвердження в світлі поглиблення розуміння методик визначення глобальної ваги міст.

З точки зору теоретичних підходів вагомою є нова економічна географія та сітьова доктрина. Пояснення торгівлі на основі ефекту масштабу, який релевантний ефекту агломерації, віддзеркалює те, чому алокація капіталів, найбільш продуктивних ідей та технологій концентрується у містах. Незважаючи на те, що в рамках підходу нової економічної географії П. Кругмана [2, 3, 4] безпосередньо не йдеться про виокремлення глобальних міст, логіка його теоретичного підходу відкриває шлях для розуміння утворення економічних центрів та їх відриву від периферії навіть в межах окремої національної економіки. Глобалізація посилює цей ефект, завдяки чому ефекти агломерації підпадають під дію глобального резонансу. Сітьовий підхід М. Кастельса вказує на те, що міста є вузлами, де перетинаються мережі різного типологічного характеру. Взаємодія між такими мережами має низку синергічних ефектів, які дозволяють отримувати переваги доступу одразу до усіх мереж завдяки виконанню агломераціями вузлових функцій [5]. Попри те, що сітьове суспільство може функціонувати на достатньо децентралізованому рівні, саме пошуки глобальних ефектів масштабу виробництва спонукають до концентрації різних розсосереджених агентів в центрах ухвалення рішень та

координації, а також локалізації виробництва та створення нових технологій. З огляду на те, що згадані теоретичні підходи вказують на домінуюче значення міст в архітектурі глобальної економіки, потреба поглиблення розуміння цієї проблеми, крізь призму аналізу методик оцінки значимості міст в екстраполяції на порівняння зі ступенем глобалізованості країн, спонукає до подальших розвідок в цьому напрямку.

З точки зору сучасної аналітики глобальна вага міст оцінюється за допомогою низки показників, серед яких найпоширенішим є індекс глобальних міст, побудований за методологією А.Т. Kearney (міжнародної консалтингової компанії, США) – The Global Cities Index / А.Т. Kearney (GCI / А.Т. Kearney), який, зазвичай, вимірює рівень глобалізації міст у 5-ти вимірах: «ділова активність», «людський капітал», «інформаційний обмін», «культурний досвід» і «політична активність». Відповідно до цього показника найбільш глобалізованими зі 125 міст у 2015 році виявились Нью-Йорк, Лондон, Париж, Токіо, Гонконг, Лос-Анджелес, Чикаго, Сінгапур, Пекін та Вашингтон [6]. Однак, зважаючи на швидкість зміни особистого добробуту, розвиток економіки, інновацій та управління, аналітики прогнозують у найближчій перспективі зміну в рейтингових оцінках глобальних міст на користь Сан-Франциско, Лондона, Бостона, Нью-Йорка, Цюриха, Х'юстона, Мюнхена, Стокгольма, Амстердама та Сеула. З-поміж загальної чисельності досліджуваних міст аналітики ідентифікують так звану «глобальну еліту» – відомі центри торгівлі, культури і політики, які найімовірніше, зберігатимуть свій вплив у світі і в майбутньому (табл. 1) [6].

Таблиця 1

«Глобальна еліта»

Американський континент	Європа	Азійсько-Тихоокеанський регіон
Нью-Йорк	Лондон	Токіо
Лос-Анджелес	Париж	Сінгапур
Чикаго	Брюссель	Сеул
Торонто	Берлін	Сідней
Сан-Франциско	Амстердам	Мельбурн
Бостон		

Зосереджуючи увагу на складових GCI / A.T. Kearney, які сприяють, насамперед, розвитку бізнесу, новітніх технологій, ідей, можна стверджувати, що даний індикатор слугує потужним інструментом пошуку нових сфер застосування капіталу, що забезпечить у майбутньому містам, а відтак й країнам, створення належних конкурентних переваг.

Розробники ще одного індексу глобальних міст – The Global Cities Index / Knight Frank (міжнародної консалтингової компанії, Великобританія) стверджують, що сьогодні відбувається «перереформатування» глобальних міст з огляду на пошук з боку інвесторів можливостей для забезпечення вищої прибутковості капіталовкладень, що призводить до об'єднання капіталів заради фінансування розвитку міст у майбутньому [7]. Заохочення таких тенденцій в глобальних містах є необхідним для того, щоб забезпечити пристосування нових працівників і фірм до очікуваних змін. На перший погляд видається дивним, що міста розвиваються, перевершуючи економіки країн, в яких вони зосереджені, однак, працівники глобальних міст є одними з найпродуктивніших у світі, що, як правило, позначається на рівні розвитку країн. Міста Азії продемонстрували потужний прорив за обсягами ВВП на особу (зокрема, Сінгапур), обійшовши, зокрема, в 2005 р. США, в той час як Гонконг у 2006 р. обійшов за цим показником Швейцарію. За таких тенденцій фірми виявляють бажання отримувати вищі прибутки, а уряди – зацікавленість у зростанні податкових надходжень [7].

В світлі проблеми виокремлення міст як провідних глобальних акторів та економічних передумов для більш високої факторної віддачі в них порівняно з країнами (див. вище) виникає багато питань, які вимагають ґрунтовних наукових досліджень, зокрема: як співвідноситься між собою глобальне позиціонування міст та ступінь глобалізованості країн. Можна припустити, що між ними повинна існувати пряма залежність, оскільки глобальна вага міст, якщо вони домінують, повинна впливати на загальний рівень залучення країни в процеси глобалізації. Водночас, можна припустити, що якщо агломерації утворюють «центр-периферійну» конфігурацію навіть у власній країні, зв'язок

між глобальною вагою міст і рівнем глобалізованості країни може не відповідати теоретично передбачуваному. Також можна припустити, що масштаб країни та особливості просторової алокації виробничих факторів у ній можуть впливати на викривлення взаємозв'язків між глобальним значенням її міст та рівнем її глобалізованості.

Таким чином, глибину аналізу ролі глобальних міст в сучасній архітектурі глобальної економіки можливо забезпечити лише через застосування нової системи вимірників, яка логічно й структурно доповнює існуючі статистичні моделі і долає одностороннє розуміння стану та якісних параметрів розвитку глобальної економіки.

Список використаної літератури:

1. Сучасні вимірники рівня розвитку структурних та інституціональних характеристик національної та глобальної економік: навч.-метод. посіб. / В.В. Козюк [та ін.]; за ред. В.В. Козюка. – 2-ге вид., випр. і доп. – Тернопіль: Вектор, 2015. – 248 с.
2. Krugman P. Increasing Returns, Monopolistic Competition and International Trade // *Journal of International Economics*. – 1979. – Vol. 9. – No. 4. – P. 469-479.
3. Krugman P. Scale Economies, Product Differentiation, and the Pattern of Trade // *American Economic Review*. – 1980. – Vol. 70. – No. 5. – P. 950-959.
4. Krugman P. Increasing Returns and Economic Geography // *Journal of Political Economy*. – 1991. – Vol. 99. – No. 3. – P. 483-499.
5. Castells M. The information Age. The Rise of the Network Society / M.Castells. – Vol. 1. – London : Blackwell, 1996. – 556 pp.
6. The A.T. Kearney Global Cities Index and Global Cities Outlook [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.atkearney.com/research-studies/global-cities-index/2015>
7. Knight Frank. Global Cities: the 2015 report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.knightfrank.com/global-cities-index-2015>